

OKRUGLI STO – 12. MAJ 2008. GODINE

**"POŠTOVANJE LJUDSKIH PRAVA KAO PREDUSLOV ZA
OPSTANAK I POVRATAK SRPSKOG I NEALBANSKOG NARODA
NA KOSOVU I METOHIJI"**

Zlatko Mavrić, član Upravnog odbora Unije i izvršni direktor udruženja "Sveti Spas" i jedan od organizatora ovog skupa, otvorio je okrugli sto, rekavši da se proces povratka nalazi u teškoj situaciji, a da je jedan od osnovnih razloga tome i nepoštovanje ljudskih prava na KiM. Upravo je to tema ovog skupa, rekao je on i prisutne upoznao sa dnevnim redom. Posebno je naglasio da ovaj skup neće imati klasične zaključke već će se sa skupa uputiti APEL (u prilogu materijala) svim relevantnim činiocima koji se bave pitanjima raseljenih lica. Potom je dao reč uvodničarima skupa **Lenartu Kocalainenu**, šefu Predstavništva UNHCR-a za Srbiju, **Igoru Popoviću**, Ministarstvo za KiM i **Đanfranku D'Eramu**, službeniku za pravnu zaštitu u kancelariji UN u Beogradu.

UVODNIČARI

Lenart Kocalainen, predstavnik UNHCR-a za Srbiju

- Složio bih se sa onim što je naveo g. Mavrić da se proces povratka nalazi u teškoj situaciji, a imajući to u vidu, potrebno je navesti da je Rezolucija 1244 i dalje na snazi. Nije došlo ni do kakvih promena oko odgovornosti da se poštuje politika i principi koji su navedeni u datoj rezoluciji, pre svega kada je proces povratka u pitanju - rekao je, na početku uvodnog izlaganja, Lenart Kocalainen i nastavio:

- Uloga UNHCR-a je da prati proces povratka, a naravno to je i UNMIK-ova uloga. U praksi, ipak, ta uloga UNMIK-a nije uopšte jasna, a razlog tome jeste i činjenica što su preneli mnoge svoje kompetencije na privremene organe vlasti na Kosovu. Razumem da je taj položaj nejasan, ali isto tako smatram da neće doći u sledećih mesec - dva do nekih bitnih promena u Rezoluciji i prisustva UNMIK-a, kao i da će obaveze međunarodne zajednice i dalje da budu iste i da budu poštovane. Možda je došlo vreme da zajedno sa našim prijateljima iz OEBS-a i EU, zajednički ispitamo situaciju o daljoj sudbini i daljem načinu rada u okviru procesa povratka. To ne kažem da bih umanjio značaj i ulogu UNMIK- a, ali mislim da je to važno, jer bi odrazilo stvarnu situaciju na terenu. Verujem da je jednostrano proglašenje nezavisnosti dovelo do značajnih i realnih promena na terenu koje će da utiču na dalji proces povratka. I taj mali obim dijaloga između Privremenih institucija vlasti Kosova i Srbije koji je postojao, više ne postoji. Zato bih pozvao predstavnike organizacije UNIJA kao i sva IRL, da oni nastave učešće i rad na lokalnom nivou u okviru postojećih struktura i na taj način nastave određeni oblik dijaloga u vezi povratka. Što se tiče održivosti povratka, moram da kažem da je pitanje da li je taj povratak održiv vrlo sumnjiv i ima dosta kontraverzi oko toga koliko se stvarno IRL vratilo na Kosovo. Predlažem da bi bilo potrebno i vrlo dobro, da se kroz jedno ispitivanje verificira broj onih koji su

registrovani kao povratnici i koji su stvarno ostali da žive na Kosovu. Siguran sam da nije ni u čijem interesu da se sa ovim brojkama igra i da se ne predstavlja stvarnost, siguran sam da naše kolege na Kosovu shvataju to i da će da preduzmu nešto u tom smislu i zato mislim da nije sve izgubljeno što se tiče povratka na Kosovo. Mislim da su IRL, UNHCR i svi drugi, koji su uključeni u ovaj rad, učinili jednu grešku što nisu mnogo snažnije zahtevali da Protokol o dobrovoljnom i održivom povratku bude implementiran, samim tim što Protokol predviđa jedan mehanizam povratka IRL u svoje domove. Isto tako je i odgovornost primajuće zajednice i opštinskih lokalnih zajednica jasno naznačena u njemu. Da se pridržavalo ovih procedura danas bismo imali mnogo jasniju i čistiju sliku o tome koliko se IRL želi vratiti. U Protokolu je navedena i mogućnost da se ljudi vrate i u druga mesta iz kojih nisu prognani, ali danas ovaj princip prava na povratak u druga mesta osim u domove je ozbiljno testiran s obzirom da još uvek nema odobrenja projekta u N. Badovcima. Da pomenem i jednu pozitivnu stvar to je da je Ministarstvo za zajednice Vlade Kosova apliciralo dva miliona evra za povratak IRL u Laplje Selo. Isto tako bih želeo da naglasim da treba više da se fokusiramo i na povratak Roma što nije činjeno do sada. Znamo da ima mnogo problema oko povratka Roma, ali je potrebno da pokažemo da se ne radi samo o povratku Srba – rekao je Kocalainen, istakavši kao pozitivan primer povratak u romsku mahalalu u Kosovskoj Mitrovici.

- Mislim da je vrlo važno da se kroz medije, naročito kroz međunarodne, ukaže na činjenicu da su mnoga IRL sprečena i onemogućena da pristupe svojoj imovini. Znamo da je međunarodna zajednica posebno odgovorna da vodi računa o tome da se poštuju prava na svojinu i povraćaj imovine i treba da radimo na tome da se ovo pitanje još više i značajnije istakne, jer je ono direktno vezano za proces povratka. I uloga UNIJE je vrlo značajna u ovom procesu kao i uloga UNIJE M u Prištini – istakao je Kocalainen, osvrnuvši se na kraju izlaganja na položaj IRL u centralnoj Srbiji.

- U ispitivanju o životnom standardu IRL koje smo sproveli, utvrđeno je da su generalno uzimajući, IRL u mnogo težoj situaciji nego domicilna populacija, a Romi IRL u još težoj situaciji. Jasno je da su stanovanje i zapošljavanje dve oblasti na kojima treba mnogo da se radi. To će, između ostalog, biti i fokus aktivnosti UNHCR-a. Vrlo je važno da Vlada Srbije ukaže međunarodnoj i donatorskoj zajednici da problemi IRL i izbeglica i rešavanje tih problema predstavlja prioritete u rešavanju. Rekao bih i da je došlo vreme da zajedno s Vladom RS načinimo jednu novu registraciju IRL – naglasio je Kocalainen i dodao da pripadnici i predstavnici IRL su u svemu ovome najbitniji i oni moraju da ukazuju svima i da vrše određene pritiske da se problemi IRL ne zaborave, jer je to njihov život i njihova budućnost.

-Visoki komesarijat UN za izbeglice će učiniti sve da podrži vaše želje i aspiracije kakve god bile. Mi to nećemo činiti na osnovu nekih unapred utvrđenih političkih preduslova, nego ćemo da podržavamo da se pronađu rešenja za te ljude u skladu sa njihovim željama – zaključio je Kocalainen.

Igor Popović, Ministarstvo za KiM

- Situacija u kojoj se problem povratka raseljenih lica sada nalazi zahteva dosta šire aplikacije i šire sagledavanje od onog čime smo se dosada bavili. To je posebno vezano za pitanje imovine. Nije svejedno gde će ti ljudi da se vrate, gde će da žive, gde će da rade, sa kojim sredstvima će da raspolažu. Posebno je aktuelno pitanje tzv. nepokretne imovine, kuća stanova, poljoprivrednog i građevinskog zemljišta. U dosadašnjem povratku, u proteklih sedam i više godina, koliko se odvija ovaj proces povratka, to pitanje je bilo poprilično zanemareno, kako od strane međunarodne zajednice tako i od strane nevladinih organizacija. Naročito je poprilično zamrlo otkako je odgovornost povratka prešla sa UNMIK-a na PIS Vlade Kosova, odnosno Ministarstvo za zajednice i povratak. Mislim da je to rezultat političkih pitanja, jer je napuštena politika standarda i prešlo se na pitanje statusa – rekao je, na početku svog izlaganja, Popović.

- Glavni problem s kojim se suočavaju pri povratku je to što se formiraju grupacije naselja gde žive u getima, u jednom uskom području. Ne mogu da uđu u posed svoje uzurpirane poljoprivredne imovine zbog ugrožene bezbednosti. Gro imovine je uzurpiran od pripadnika albanske nacije i povratnici nemaju od čega da žive. Više to nije samo problem njihove fizičke bezbednosti, već ekonomske egzistencije – nastavio je Popović, dodavši da je 3. decembra prošle godine, KIA prestala da prima zahteve IRL i drugih lica čija je imovina uzurpirana, za povraćaj imovine.

- Do 3. decembra pojavilo se oko 40 hiljada podnesenih zahteva. To je tri puta više nego što je predviđeno osnivanjem rada KIA-e. Takođe, ogroman broj korisnika čija je imovina uzurpirana, spreman je da podnese zahtev, ali je 3. decembra stopirano podnošenje zahteva. Ti ljudi nemaju više kome da se obrate i sada imamo jedan pravni vakum. KIA objavljuje periodično izveštaje o rešavanju tih zahteva, hvale se velikim brojem uspešno rešenih zahteva, međutim, u praksi mi i dalje ne znamo što je sa tom imovinom. Da li su vlasnici i drugi korisnici ušli u vlasništvo imovine i da li su nakon povraćaja odlučili da se vrate u mesto boravka i tu nastave da funkcionišu? Takođe, postoje i druga pitanja, uništene imovine, njihovog stambenog prostora. Mnogi nisu dobili nikakvu nadoknadu za tu imovinu, sudovi takve predmete nisu uzeli u raspravu. Postoji 20 hiljada nerešenih predmeta za nadoknadu uništene imovine počev od 1999. godine pa sve do danas. Sudovi takve predmete ne uzimaju ni u raspravu, a kamoli da isplaćuju nadoknadu. Drugi vid problema je nedostatak bezbednosti potencijalnih povratnika. Specifična situacija je nastala nakon 17. februara. Ljudi su u sve većem broju izloženi institucionalnom pritisku od strane PIS Vlade Kosova. Posebno bih istakao slučaj Momčila Jovanovića iz Vitimirice, koji je 12. marta, kao učesnik "Idi-vidi" posete uhapšen u Peći pod optužbama za navodno izvršene ratne zločine, a na osnovu "tanke" izjave lica albanske nacionalnosti zadržan je u pritvoru i još uvek se tamo nalazi. Ministarstvo za KiM, zajedno s DSI i UNHCR-om, počelo je postupak pravne pomoći Jovanoviću i njegovoj porodici. Uspeli smo da isposlujemo da se on izbavi iz pritvora i da boravi u kućnom pritvoru, u povratničkoj zajednici u selu Brestovik. Jovanović se i dalje tamo nalazi, rešenje o produženju kućnog pritvora važi do 15. juna. Ovim putem, izražavam zahvalnost DSI na materijalnoj pomoći upućenoj porodici, kao i pomoć

u hrani Jovanoviću u njegovom trenutnom boravištu u Brestoviku. Takođe, naš državni sekretar Dušan Proroković dao je garancije UNMIK-ovom pravosuđu da će Jovanoviću, u slučaju da bude oslobođen, biti omogućen njegov povratak u Arandjelovac gde se njegova porodica nalazi u raseljenskom centru, te da će biti stalno dostupan radi istrage pravosudnim organima UNMIK pravosuđa. Ovo je jedan slučaj koji pokazuje institucionalnu ugroženost srpskog i nealbanskog stanovništva na području KiM. Vrlo je specifičan slučaj jer je to prvi slučaj koji se desio u toku "Idi-vidi" posete. Nadamo se da dalje neće biti novih slučajeva. Ovakvim činom lokalne albanske zajednice odnosno, PIS Kosova, pokazuju pritisak na potencijalne povratnike – istakao je Popović, navodeći još jedan slučaj hapšenja,

- Pomenio bih i slučaj Marka Simonovića koji je uhapšen u Prištini. Bio je radnik Ministarstva za povratak i zajednice od 2005. do 2007. godine, prošao je sve procedure i nije bio ni na jednoj listi za optužnice. U momentu kada je pokrenuo postupak iseljavanja albanskog lica koje je uzurpiralo njegov stan, dakle, u trenutku kada je došlo do deložacije iz njegovog stana, došlo je do njegovog hapšenja od pripadnika KPS-a, budući da je Albanac koji je deložiran samo pokazao prstom na njega i rekao ovaj čovek je počinio ratne zločine u junu 1999. godine. Simonović je tada imao samo 16 godina. To se desilo u septembru prošle godine. Sada se nalazi se u pritvoru u Prištini, a imamo podatke da je 12. aprila stupio u štrajk glađu. Mi smo ispred Ministarstva uputili dopis šefu UNMIK odeljenja za pravosuđe i šefu misije OEBS-a na Kosovu da se taj slučaj preispita. I na ovom primeru je vidljivo da su slučajevi hapšenja vezani za pitanje imovine. To je jasan signal potencijalnim povratnicima da ni u kom slučaju ne pokušavaju da se vrate. U celini to pokazuje nedostatak institucionalizovane zaštite srpskih povratnika, zaključio je Popović, rekavši da je u toku realizacija projekta pravne pomoći u vezi povraćaja imovine prilikom povratka na KiM, čiji je finansijer Evropska agencija za rekonstrukciju.

- Vi sada na prostoru KiM, nakon pripajanja Kancelarije za zaštitu manjinskih prava, Ministarstvu pravde Kosova, nemate mogućnost u kosovskom sudu da vidite šta je s vašom prijavom za eventualni prigovor, jer pripadate drugim nacionalnostima. UNMIK, UNHCR, UNDP i drugi akteri povratka raseljenih lica u svom dosadašnjem delovanju nisu obuhvatili ova pitanja, ne postoji organizovani mehanizam za rešavanje ovih pitanja. Neki sudovi priznaju učešće advokata Advokatske komore iz Srbije, neki ne. S organima PIS nemamo saradnju, ni pre 17. februara je nismo imali, a sada pogotovo. Dešava se najčešće da su lica koja su uzurpirala imovinu uglavnom funkcioneri PIS Kosova, zaključio je Popović, navodeći niz primera nepoštovanja ljudskih prava.

- Nakon 1999. godine, imali smo nekoliko faza u povratku. U I fazi odgovornost je imao UNHCR i to je dalo najbolje rezultate, povratak Osojane, Grabac i Biča. U II fazi odgovornost preneti na UNMIK Kancelarija za zajednice i povratak, najduže je trajala, ali kakve je dala rezultate to ne znamo.

U III fazi, UNMIK administracija je prenela ovu nadležnost na PIS Kosova, odnosno na Ministarstvo za povratak i nakon toga imamo jedan potpuni zastoj u povratku. Očigledno je da oni nemaju nameru, osim deklarativno, da se povratak sprovede. Svi dosadašnji mehanizmi ne funkcionišu već dve godine, a formalno

od kraja prošle godine, kada je prestala s radom Tehnička grupa za dijalog – rekao je Popović i naglasio da su održani izbori u srpskim zajednicama na KiM. Oni bi po njegovim rečima trebalo da stvore legitimne predstavnike srpskih vlasti čiji bi organi mogli u potpunosti da funkcionišu u mnogim sferama, a tako i na pitanju povratka raseljenih.

- U toku je formiranje pravosudnih i ekonomskih institucija. Kao što vam je poznato izgrađuju se projekti iz ekonomskog i investicionog fonda, stambeni projekti, vrednost je oko milijardu i trista hiljada evra. Radi se o značajnom broju sredstava koji itekako mogu da utiču na povratak. Pozivam relevantne međunarodne aktere, kako UNHCR, UNDP, UNMIK da podrže ove inicijative Republike Srbije i da se pitanje povratka IRL uskladi i koordinira sa ovim projektima RS - zaključio je Popović.

Danfranko D'Eramo, službenik u Kancelariji UN u Beogradu

U nešto kraćem uvodnom izlaganju, D'Eramo je istakao da trenutna situacija izaziva zabrinutost.

- Po mom mišljenju, osnovni problem svih spoticanja je pitanje statusa još od 1999. godine. Ako je verovati izveštajima koji nam stižu od raznih institucija postoje različita viđenja procesa povratka i poštovanju ljudskih prava. Postoje zaista velike razlike između rečenog, napisanog i realnog stanja na terenu. Sve više kompetencija se prenosi na privremene organe na Kosovu - naglasio je D'Eramo i nastavio:

- Trebalo bi da se povećaju naponi u dva osnovna pravca. Jedan je zagovaranje u pogledu poboljšanja ljudskih prava IRL, a drugi je da se vrši monitoring (praćenje) napora IRL da se vrate. Hapšenje Jovanovića ili povratak u Novi Badovac, izlaze na površinu, zbog toga što im se pridaje velika pažnja. Postoji mogućnost da će biti još situacija kao što je Momčilova, zato je potrebno da oči držimo širom otvorene, kako se takvi slučajevi ne bi ponovili. Upravo uključivanje šire javnosti u ove procese umnogome će doprineti da do ovakvih i sličnih, slučajeva više ne dolazi, zaključio je D'Eramo, dodajući da je njegova preporuka Uniji i IRL da se ne upletu u probleme procedure, već da se bave nečim uzvišenijim – poštovanjem ljudskih prava.

DISKUSIJE

Marina Kremoneze, DSI Beograd

Predstavnic DSI je istakla da su zajednički Ministarstvo za KiM, UNHCR i DSI pokušali, svako u svom mandatu, da pruže pomoć Jovanoviću i njegovoj porodici. Što se tiče projekata koje je spomenuo Popović, Kremoneze smatra da oni treba da se pomognu, pre svega u zastupanju IRL koji se nalaze u centralnoj Srbiji izvan svoga mesta prebivališta. Ona smatra da bi trebalo održati još mnogo sastanaka na tu temu, ali bez veće pomoći donatora teško će doći do realizacije većeg broja povratnika.

Dosta Palić, predsednica Upravnog odbora Unije

Zahvalila se, u ime Unije, svim prisutnim na ovolikom odazivu, pozelela uspešan rad skupu i istakla da će Unija da pokuša da pospeši proces povratka, onoliko koliko je to u njenoj moći.

Snežana Simonović, IRL iz Prištine

Majka pomenutog Marka Simonovića, razjasnila je slučaj hapšenja njenog sina i zatražila od svih prisutnih da utiču, u granicama svojih mogućnosti, na to da se njegov slučaj što pre nađe pred sudom, kako bi, po njenom mišljenju, što pre istina došla na videlo, odnosno da njen sin bude pušten na slobodu. Potvrdila je da je Marko uhapšen kada je došao u zgradu SUP-u Priština da prijavi uzurpatora, koji je ponovo ušao u njihovu oslobođenu kuću.

- Pre toga smo dobili rešenje i ključeve HPD-a tako da je mogao slobodno da ode i prijavi uzurpatora koji je ušao u našu kuću. Tad je uhapšen, a tereti se da je 1999. godine, izvršio ratni zločin. Marko je tada imao samo 16 godina i sigurno nije učinio zločin za koga ga terete. Sedam meseci je u zatvoru, tri dana u Prištini, dva u Lipljanu, gde mu je bio ugrožen život, da bi posle toga bio prebačen u zatvor u K. Mitrovici. Mesecima pokušavamo, na sve moguće načine, da nađemo pomoć od nadležnih da se ova nepravda ispravi, ali do danas to se nije desilo. Od 10. aprila, Marko je stupio u štrajk glađu, iz revolta što ga još niko nije pozvao i pitao da kaže svoje mišljenje i svoju odbranu. Štrajkovao je 15 dana, izgubio 8 kilograma. Posle toga, na moj nagovor, prekinuo je štrajk - rekla je Simonovićeve, navodeći da je Marko radio u Ministarstvu za zajednice i povratak od 10. 06. 2005. do 31. 05 2007. i kada se zapošljavao morao je da ima UNMIK- ovu ličnu kartu, uverenje da nije pod istragom i da nije osuđivan, na osnovu čega je dobio posao.

Ona je iznela i to da joj je otac kidnapovan 1998. godine, a da je dokument sa njegovim potpisom o prodaji porodičnog imanja stavljen na ugovor 2002. godine, iako su oni pre toga saznali da je stradao u logoru Lapušnica, gde su Albanci držali zatočene Srbe. To je još jedan vid najoštrijih kršenja ljudskih prava, istakla je Simonovića.

Trifun Jovanović- Kancelarija UNMIK-a za vezu sa sudovima

Uključujući se u raspravu, Jovanović je apostrofirao oba ova slučaja. Ironično je rekao da je dobro da postoji potpis iz 2002. godine, jer bi, po njemu, Snežanin otac trebalo da bude živ. Nažalost, činjenice su sasvim drugačije. Niti je on živ, niti je potpis verodostojan, a Marko leži u zatvoru samo zato što je hteo da uđe u posed svoje imovine. Jovanović je naveo da je kuću Simonovića zauzeo Miljaim Zeka, poznati kosovski novinar i da ne želi da iz nje izađe. Napomenuo je da su sve pravne forme u slučaju hapšenja i držanja u zatvoru Marka Simonovića, nezakonite, jer nije imao pravo na advokata, a do skora nije dao ni izjavu o slučaju za koga ga terete. Tek posle šest meseci počela je istraga, naglasio je Jovanović.

Radmila Vulićević, UO Unije i predesednica udruženja "Srećna porodica" --

- Rešili smo da ne odustanemo od onoga što je naše, rešili smo da se vratimo u naš zavičaj. Imali smo zaštitu DSI, sada umesto da se naša sigurnost povećava, ona slabi. Nudi nam se na potpis papir da smo sami odgovorni za naše putovanje. Znamo da je odgovornost i potreba da idemo tamo i da se vratimo, pre svega, naša, ali ako nemamo zaštitu od institucija i podršku od onih koji nam pomažu u ovom procesu, onda to nije dobro i svako od nas jednog dana može biti uhapšen. Samo je pitanje ko je sledeći na redu, - rekla je Vulićevićeva i još jednom podsetila na različitost povratka u gradove i seoske sredine.

Davor Rako, Predstavništvo UNHCR-a Beograd

- Nakon jednostranog proglašenja nezavisnosti i nakon hapšenja Jovanovića, naša kancelarija je prošla kroz seriju konsultacija direktno s IRL sa KiM, kao i našim kolegama u Prištini, DSI i drugima. Mi smo razgovarali s tužiocem. Privremeno smo suspendovali proces, ali proces mora da se nastavi, jer se kod albanske zajednice želi stvoriti jedna slika da Srbi ne žele da se vrate na Kosovo. Istovremeno smo dobijali poruke od IRL da oni žele da se nastave "Idi-vidi" posete i da žele da se i dalje realizuje komunikacija razgovora i dijaloga. Zbog toga smo obnovili taj proces. Međutim, vi ste napomenuli deklaraciju, između ostalog da bi IRL bila svesna onog čega se susreću redovno ih obaveštavamo da mi možemo u saradnji s lokalnom zajednicama da im obezbedimo sigurnost s nadom da neće biti ubijeni, maltretirani, ali navodimo, da bi oni znali i da bismo pokrili i sebe, da mi ne možemo da im obezbedimo nikakav imunitet od sudskog gonjenja – rekao je Rako.

Igor Popović, Ministarstvo za KiM

Replicirajući, Popović je rekao da bi trebalo bi da se ustanovi mehanizam u slučaju da dođe do hapšenja ili sličnih slučajeva i da to lice odmah dobije određenu pravnu zaštitu, odnosno advokata koji će uložiti žalbu, prigovor, kod policije, kod tužioca. " Cilj je da se tim licima obezbedi nekoliko advokata, da se može odmah delovati u slučaju da se takve stavri dešavaju u budućnosti", naveo je Popović.

Davor Rako, Predstavništvo UNHCR-a Beograd

"Mi stalno ističemo nužnost potrebe pružanja besplatne pravne pomoći raseljenim licima, ima mladih advokata koji bi bili spremni da reprezentuju klijente pred kosovskim sudovima i mi ćemo, između ostalog, da podržimo tu ideju. Naglašavam da je potrebno da Ministarstvo za KiM, bude prisutno u septembru i oktobru na Izvršnom komitetu Visokog komesarijata za izbeglice (UNHCR-a) i da tamo jasno i glasno kaže da postoji takva potreba. Da se obezbedi više sredstava za pružanje pravne pomoći kao i da se iznesu primedbe koje država Republika Srbija i Ministarstvo za KiM imaju na proces povratka na Kosovo. Znači, nije dovoljno samo ono što mi iznosimo u našim izveštajima potrebno je, a Srbija je član Izvršnog komiteta UNHCR-a, da to glasno i jasno iznese i na sastanku", rekao je Rako, u svom drugom javljanju.

Dragan Gojković, IRL iz Crnog Vrha, opština Peć

" Moji sunarodnici i ja imamo ogromnu želju da se vratimo u svoje selo. Nažalost, to nam ne omogućava opština Peć, jer je Koncept dokument za povratak u Crni Vrh više puta odbijan. Više puta smo se obaraćali raznim institucijama i uvek bili odbijeni ili ostali bez pravog odgovora. Kada su hapšenja u pitanju, niko od nas nije siguran da se to sutra i njemu ne može desiti. Ipak, mi ćemo da idemo na KiM i samo tražimo da nam pružite podršku da obnovimo svoja imanja i da se vratimo u svoje kuće", rekao je Dragan Gojković.

Trifun Jovanović- Kancelarija UNMIK-a za vezu sa sudovima

" Mogu da vam kažem da se na KiM permanentno krše ljudska prava. Ne postoji sloboda kretanja, sloboda govora i to potkrepljujem činjenicom, da smo kao institucija Kancelarije za vezu sa sudovima, za prošlu godinu prevezli 2700 ljudi koji su došli na KiM i zatražili pravnu pomoć i pristup sudu. Osim nas, ovih 11 kancelarija i 25 službenika, ne postoji više ni jedna ostala institucija na KiM, koja može da vam da organizovani prevoz da možete da odete u vaše mesto, u grad, u sredinu gde ste živeli i da zatražite pravnu pomoć. Drugi problem povratka je problem lične imovine. Imovina koja je uzurpirana i 20 hiljada tužbi koje su preko nas prosleđene sudovima još uvek su tamo i ne zakazuju se sudski procesi. Kako možete da organizujete povratak u selo Babuš, da ljudi dođu i nemaju od čega da žive jer im je imovina, njive i posedi uzurpirani, a tako je isto i u povratničkim selima Babljaku, Biči i drugima. Dakle, insistiramo i tražimo da se prvo reše pravni poslovi kod nadležnih sudova, pa tek onda organizovano vratimo narod na svoja ognjišta", rekao je Jovanović i dodao da je između ostalog došao da zamoli za jedan apel. "Naša Kancelarija 15. maja dobija zvanično otkaz od strane kosovske institucije, odnosno tamošnjeg Ministarstva pravde i nećemo moći više da radimo u ovoj kosovskoj instituciji. Onog trenutka kada mi dobijemo otkaz, 20 hiljada sudskih predmeta i centralna arhiva u Gračanici, povlači se i sudbina tih predmeta više nije u rukama naše Kancelarije. Ne znam šta će dalje da se desi i zato apelujem na Uniju, ali i na druge činioce, da izraze jedan zahtev i prema UNMIK-ovom Odeljenju pravde, prema Ministarstvu za KiM, kako bi se iznašlo rešenje da ova Kancelarija nastavi da radi. Naš predlog je da nastavimo da radimo u UNMIK-ovom Odeljenju pravde, s ciljem da i dalje pomažemo nealbanskom stanovništvu u Srbiji, CG i Kosovu kako bi ostvarili svoja prava", zaključio je Jovanović.

Srećko Vasić, udruženje " Glas Kosova" Kruševac

"Sve što je do sada diskutovano navodi na to da na neki način to otvara put i mogućnost da neko ko bude išao na ORG ili "Idi-vidi " posetu bude uhapšen ", rekao je Srećko Vasić, naglasivši da kada je pre osam godina počelo da se ide na ORG, to je mogao da čini samo onaj ko je tamo imao imovinu. Zahvalio se UNHCR-u, DSI-u, na podršci dodajući da za njegov život ne može da garantuje niko. "Treba da se sedne za sto i vidi koji ljudi ne treba da idu na KiM i da predstavnici lokalnih vlasti to jasno iznesu. Ako sam sebe čovek ne čuva niko ne može da ga sačuva", smatra Vasić.

Milorad Simijonović, IRL iz Klobukara, opština Novo Brdo

" Posle samoproglasa nezavisnosti razmišljao sam šta dalje raditi? Konkretno za Klobukar smo još pre usvajanja KD doneli odluku i CRM je usvojio predlog za izgradnju 20 srpskih i 4 albanske kuće. Ja sam 98 puta bio na ORG Novo Brdo. Uspešno smo saradivali i s UNMIK-om, UNHCR-om i sa albanskom administracijom, od proglašenja ne znam šta dalje i zato pitam predstavnike Ministarstva za KiM, da li oni imaju dugoročni plan povratka za KIM i kakvu nam pomoć mogu pružiti, jer moje selo Klobukar je imalo 86 kuća, a mi smo napravili KD za izgradnju samo 20 njih. Kada je reč o političkoj situaciji govori se samo o severnom Kosovu. Svi su zapostavili pomoravski deo, Novo Brdo, Vitinu, Gnjilane i Kosovsku Kamenicu. Najmanji broj projekata, u četiri godine je u našem regionu, a zainteresovanost za povratak je najveća. Pozdravljam sve što je urađeno u Metohiji, neke kuće možda stoje prazne, ali urađene su. Za ovih devet godina napravili smo 3-4 KD koji su prošli, ali nisu realizovani i zato očekujem da će ovaj projekat u Klobukaru da se nastavi i posle proglašenja nezavisnosti", rekao je Simijonović.

Rade Ćirić, koordinator Centra za humane resurse, Beograd

"Kosovo kao sredina i samo kosovsko društvo, nalazi se pred velikim izazovom. Pitanje je da li su oni u mogućnosti da stvore jedan ambijent u kome svi građani mogu da uživaju ista prava, slobodu i dostojanstvo bez obzira kojoj naciji pripadaju. Činjenice govore da se trenutno permanentno krše ljudska prava, a da razni izveštaji koji se šalju odande govore suprotno. Često se ta odgovornost prebacuje na nekog drugog, pa se pitam ko je odgovoran za stanje na KiM. Mi svakog dana snimamo situaciju i vidimo da se u velikom procentu ljudi ne mogu ni socijalno ni ekonomski održati na KiM. Bez obzira što su ostvarili povratak, prinuđeni su da traže neko drugo rešenje, povratak u centralnu Srbiju ili odlazak u treće zemlje", rekao je, između ostalog Ćirić, naglašavajući da su Romi najugroženija populacija i na Kosovu i u raseljeništvu. On smatra da je osnov svakog povratka uvažavanje imovinskih prava i uvažavanje svih građana Kosova, bez rasne diskriminacije. Njegovo izlaganje pratila je video prezentacija, čiji su autori Rade Ćirić i Branislav Skrobonja, koja je izazvala pohvale prisutnih, a na najbolji mogući način oslikala kršenje ljudskih prava na KiM.

Trajko Šemić, IRL iz Prizrena

"Čini mi se da jedne iste stvari ponavljamo, gotovo na svim skupovima. Govoriću o Prizrenu, o Potkaljaji, gde postoji ideja za povratak, ali ni od koga nismo naišli na razumevanje. Postavlja se pitanje šta je osnovni problem? Na svim sastancima glavno pitanje su pare, a niko ne želi da kaže šta bi značilo za jednu urbanu sredinu da se u centar grada vrati 78 porodica, za početak. Slažem se da treba insistirati na Protokolu o održivom povratku i ja taj protokol nosim stalno sa sobom. Ali kada god bih pokušao da se snažnije borim za ono što je u njemu potpisano i dogovoreno, dolazio sam u situaciju da mi se čak prei izbacivanjem sa sastanka. I to od civilnog administratora u Prizrenu, kao i mnogih drugih funkcionera lokalne samouprave i to, ponavljam, samo zato što sam tražio da se primenjuje ono što je potpisano, sa tri strane, UNMIK-a, Privremenih institucija

samouprave na Kosovu i Vlade Srbije. Što se Ministarstva za KiM tiče, hteo bih da istaknem nekoliko ranijih seminara kad su predstavnici Koordinacionog centra, među kojima i Sanda Rašković- Ivić, obećavali brda i doline od silnih projekata. Od toga se malo, ili gotovo ništa nije ostvarilo. Gospodin Popović je sada govorio o povratku, ali opet nisu pomenute gradske sredine" rekao je Trajko Šemić, navodeći na kraju da ne treba da nas čude svi ovi krivotvoreni ugovori oko kupoprodaje, odnosno otimanja imovine. Sve se to radi u sprezi s KIA, naveo je Šemić, dodavši da može poimence da navede kuće preprodate bez vlasnika.

Igor Popović, Ministarstvo za KiM

U pogledu povratka u urbane sredine, postoje projekti i vrši se izgradnja većinom u sredinama gde je srpska samouprava. U N. Badovcima gde je relativno srpska uprava, imamo problema s papirima jer opština Priština to nije odobrila. Nije tačno da se projekti obavljaju samo na severnom Kosovu, već i u Kosovskom pomoravlju, gde bi trebalo da se gradi 18 stanova u Berivojcima, kao i određen broj njih u Budrigi, odgovorio je Šemiću, Igor Popović.

Ismet Tairi, IRL Obilić

Tairi se osvrnuo na loš položaj romske zajednice na KiM.

"Kad sam video u poslednjoj poseti šta je urađeno u romskoj mahali, gde je napravljeno 20-ak kuća pored deponije sa smećem, odlučio sam da neću da se vraćam. Tamo nema ni kanalizacije ni puta, ni najosnovnijih uslova za život. Takođe, pomoć u hrani i higijeni daju samo tri meseca, a šta posle da se radi. Nema posla. U prezentaciji, kolege Ćirića, mogli ste videti da je dole i konj crknuo, jer nisu imali čime da ga hrane. Možda ta slika govori više od svih naših priča. Od 1999. godine, tražim povratak, ali kad sam sve video sad neću da se vraćam. Čini mi se da se zaboravlja da i mi Romi imamo život, decu, koju ne možemo da vratimo pod ovakvim uslovima tamo. A kada su u pitanju ljudska prava, navešću konkretan primer. Čovek se javio da vidi svoju kuću, predsednik opštine Obilić mu to nije dozvolio. A čovek nije ubio nikoga, nije uradio ništa, ali kad je otišao tamo nije mogao da vidi svoju kuću ni svoju imovinu" – ispričao je Tairi.

Robert Stanojević , udruženje "Sveti Nikola" i član UO Unije

U završnoj reči Stanojević je istakao da je nakon svih ovih diskusija više nego vidljivo da se ljudska prava na KiM ne poštuju. Naveo je da će predstavnici Unije, sagledati situaciju, da će je staviti na papir u svim forumima u kojima učestvuju, preneti stavove sa ovoga skupa i intenzivno se zalagati za poboljšanje ljudskih prava. Ovo se posebno odnosi na kreiranje istinite slike prema svim činiocima na KiM, a pogotovo prema predstavnicima međunarodne zajednice.

Zlatko Mavrić, član UO Unije i izvršni direktor udruženja "Sveti Spas

Zatvarajući okrugli sto Zlatko Mavrić je zahvalio svim prisutnima i još jednom ponovio da će se umesto klasičnih zaključaka sa okruglog stola, svim relevantnim činiocima, uputiti Apel čiji sadržaj se nalazi u nastavku ovog zapisnika.